

УДК: 37.013.42: 37.046

О. Ю. ПРИШЛЯК, канд. пед. наук, асистент
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, МОН України
вул. М. Кривоноса 2, 46027, м. Тернопіль, Україна
pol_vira@mail.ru

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ПРОГРЕСИВНИХ ІДЕЙ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

***Анотація.** Розкрито суть вдосконалення професійної підготовки педагогів в Україні, що зумовлено зростанням вимог до професійної діяльності педагогів і педагогічної освіти в Україні. Охарактеризовано можливі шляхи вдосконалення педагогічної освіти в Україні у контексті прогресивних ідей зарубіжного досвіду: відповідності педагогічної освіти міжнародним стандартам; подальшого вдосконалення допрофесійної, різнорівневої професійної та післядипломної освіти; підвищення ролі професійних об'єднань педагогів у реалізації завдань професійного зростання.*

Ключові слова: педагоги, професійна підготовка педагогів, міжнародні стандарти педагогічної освіти, вдосконалення педагогічної освіти, прогресивні ідеї зарубіжного досвіду, професійне зростання.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Незважаючи на високий ступінь дослідженості проблеми професійної підготовки педагогів у сучасній науково-педагогічній літературі, на практиці спостерігається недостатній рівень реалізації цього складного процесу. У зв'язку з цим в Україні набуває актуальності проблема вдосконалення професійної підготовки педагогів України у контексті упровадження прогресивних ідей зарубіжного досвіду.

Вивчення нормативно-правових актів, науково-теоретичних джерел провідних учених, досвіду професійної підготовки майбутніх педагогів у вищих навчальних закладах України свідчить про наявність суперечностей між: постійним зростанням вимог суспільства до рівня професійної компетентності педагогів у нових соціально-економічних умовах, ускладненням їх ролей і функцій у сучасних умовах і реальним рівнем їх готовності до виконання професійних функцій в динамічних умовах суспільного розвитку; новими освітніми потребами суб'єктів навчального процесу та недостатньою готовністю педагогів до їх реалізації; зарубіжним досвідом професійної підготовки педагогів і недостатнім його вивченням та адаптацією його прогресивних ідей в освітньому просторі України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема професійної підготовки педагогів та окремі її аспекти знайшли висвітлення у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних учених (українських: В. Андрущенко, І. Зязюна, В. Кременя, Н. Ничкало, В. Олійника, Л. Покроєвої, Л. Пуховської, А. Сбруєвої, Т. Сорочан, І. Титаренко та ін.; російських: Л. Анциферової, А. Деркача, Е. Зеєра, А. Маркової, Л. Мітіної, В. Сластьоніна; американських: Е. Віллегас-Раймерс, Т. Гансера, Т. Гаскея, Л. Дарлінг-Хаммонд, Т. Коркорена, Дж. Літл та ін.; канадських: Н. Баскіа, М. Фуллана та ін.).

Актуальність дослідження та відсутність наукових розвідок, у яких проблема вдосконалення професійної підготовки педагогів України у контексті прогресивних ідей зарубіжного досвіду розглядалася б цілісно та системно, зумовили вибір теми і мети статті.

Формулювання мети статті. Мета статті полягає в аналізі можливих шляхів удосконалення професійної підготовки майбутніх педагогів у вищих навчальних закладах України в контексті прогресивних ідей зарубіжного досвіду.

Виклад основного матеріалу дослідження. У результаті аналізу зарубіжного досвіду професійної підготовки педагогів нам вдалося виявити такі загальні підходи до побудови моделі педагогічної освіти:

- опора у процесі професійної підготовки педагогів на етичні норми професійної діяльності;

- наявність системи вимог до претендентів навчатися педагогічній професії (наявність мотивації, відповідного загального рівня розвитку, здатності до навчання; відповідність певним психологічним вимогам щодо врівноваженості і стресостійкості нервової системи; відповідності цінностей, світогляду, поведінки загальноприйнятими правилами і нормам суспільного буття; відсутність проблем із законом тощо);

- оптимальне поєднання теоретичного і практичного компонентів професійної підготовки (програмами професійної підготовки майбутніх педагогів передбачено від 30 до 50 % навчального часу на практичне навчання);

- здійснення професійної підготовки педагогів у контексті концепції навчання упродовж усього життя;

- підготовка майбутніх педагогів до професійної діяльності на основі оволодіння ними інноваційними навчально-виховними і розвивальними технологіями, формування професійної компетентності, готовності до професійної діяльності в змінному соціокультурному середовищі [1, с. 34].

Установлено, що педагогічній освіті переважної більшості країн світу притаманні тенденції: академізації, зростання ролі наукових досліджень у процесі професійної підготовки і професійної діяльності педагогів; диверсифікованість напрямків, рівнів, структур професійної підготовки; уніфікація світових стандартів професійної підготовки педагогів; посилення уваги до визнання особистості школяра найвищою цінністю.

Для означення змін і нововведень у системі професійної підготовки і професійної діяльності педагогів у багатьох країнах світу використовуються терміни «модернізація», «реформування», «розвиток», «модифікація», «трансформація», «інновація» тощо. Якщо говорити про модернізацію педагогічної освіти в цілому, то в першу чергу варто відмітити процес структурної реорганізації та переосмислення професійного статусу педагогів, їх ролі і місця у цілісній системі виховання, навчання, соціалізації і підготовки підрастаючого покоління до реалізації у суспільному житті, модернізацію системи професійної підготовки педагогів стосовно її відповідності загальноєвропейським і світовим стандартам.

Важливим напрямом модернізації педагогічної освіти у багатьох країнах світу є реформування програм професійної підготовки педагогів. Програма професійної підготовки майбутніх педагогів включає три компоненти: професійну, змістову та сертифікаційну. У професійній компоненті вказані сфери професійної діяльності, функції та компетенції фахівця. Змістова компонента включає перелік навчальних

блоків підготовки за конкретною спеціальністю, розкриває їх зміст, форми і методи підготовки. Сертифікаційна компонента містить перелік випускних іспитів, розкриває їх зміст та цілі. Подібне структурування дозволяє виокремити компетенції майбутнього педагога, що відповідають сучасним вимогам педагогічної діяльності; модернізувати процес підготовки майбутнього педагога шляхом врахування індивідуального підходу і його можливостей; підвищити конкурентноздатність і поліпшити можливості працевлаштування випускників [2].

Важливим напрямом модернізації системи педагогічної освіти є посилення партнерської співпраці між навчальними закладами: між закладами освіти у сфері вищої, післядипломної педагогічної освіти та підвищення рівня наукових досліджень у педагогічній сфері.

Україна не залишається осторонь процесів модернізації та реформування освітніх систем, хоч система вітчизняної педагогічної освіти відчуває певні труднощі і проблеми. Міжнародна співпраця України у галузі педагогічної освіти визначається державними загальноосвітніми документами серед яких, Резолюція Європейської Ради у Лісабоні (23-24 березня 2000 р.), яка проголосила, що підвищення прозорості кваліфікацій має бути одним із основних компонентів, необхідних для адаптації систем освіти та підготовки у Європейській Спільноті і вимог суспільства до знань, а також рішення Європейської Ради у Барселоні (15-16 березня 2002 р.), яка закликала держави до більш тісної співпраці в галузі університетської освіти і до вдосконалення прозорості та визнання у сфері професійної освіти та підготовки. Для розвитку єдиного освітнього простору педагогічної освіти у Європі особливо важливе значення має рішення Європарламенту і Ради Європи (15 грудня 2004 р. № 2241/2004/ЕС) про єдиний стандарт Європейського Союзу щодо прозорості кваліфікацій і компетенцій (Europass). Вирішальну роль у створенні європейського освітнього простору відіграють Копенгагенський процес, Рішення конференції міністрів, відповідальних за вищу освіту (м. Берген, 2005 р.) [3, с. 150].

Результатом посилення міжнародної співпраці є проникнення інтеграційних процесів в усі сфери життя, поглиблення політичних, економічних, культурних зв'язків України з іншими європейськими державами. У сфері освіти ці тенденції втілились в ідеї приєднання нашої країни до загальноєвропейського освітнього простору, що ґрунтується на європейських традиціях відповідальності освіти перед суспільством, на широкому й відкритому доступі як до доступеневого, так і післяступеневого навчання, на освіті й розвитку особистості упродовж усього життя [4].

На сучасному етапі розвиток системи педагогічної освіти в Україні супроводжується низкою проблем, зумовлених як загальним станом освіти, так і особливостями професійної педагогічної діяльності, зокрема:

- загальною девальвацією якості вищої освіти;
- відсутністю ціленаправленої допрофесійної підготовки майбутніх педагогів та діагностики професійної придатності абітурієнтів до оволодіння педагогічною професією;
- низькою питомою часткою практичної складової в цілісній системі професійної підготовки;
- обмеженими можливостями щодо формування у студентів, майбутніх педагогів практичних вмінь і навичок як у процесі аудиторної підготовки (причиною цього є вимоги Міністерства освіти і науки України щодо кількості студентів у

групах (20–25 осіб), у той час як у Західноєвропейських країнах більшість практичних курсів студенти опановують групами 5–6 осіб), так і під час проходження педагогічної практики;

– недосконалістю державних стандартів професійної підготовки майбутніх педагогів різних спеціальностей та освітньо-кваліфікаційних рівнів;

– різними підходами професорсько-викладацького складу вищих навчальних закладів до формування програм навчальних дисциплін, які суттєво відрізняються через неузгодженість концепцій, розуміння логіки і структури викладання базових курсів.

Закономірно, що одним із важливих напрямів реформування вітчизняної системи педагогічної освіти є її реорганізація відповідно до світових стандартів, що сприятиме підняттю престижу професійної освіти, мобільності випускників та розширенню можливостей їх працевлаштування. З цією метою 19 травня 2005 р. була підписана декларація про участь вітчизняних вищих навчальних закладів у Болонському процесі, в якій наголошується на необхідності європейської співпраці у забезпеченні якості вищої освіти і вдосконаленні підготовки фахівців, зміцненні довіри між суб'єктами освіти, мобільності, сумісності систем кваліфікацій, посиленні конкурентоспроможності системи освіти і випускників [5].

Аналіз упровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу дозволяє говорити про її позитивні аспекти: завдяки стандартизації оцінювання рівня знань студентів зростають можливості переходу студентів з одного навчального закладу в інший; вона дає змогу кожному студенту розкрити свої індивідуальні здібності, більш відповідально підходити до самостійної роботи, активно працюючи упродовж навчального року.

Висновки результатів дослідження. Отже, на початку XXI століття реформування та модернізація світових систем педагогічної освіти є об'єктивною необхідністю та реальністю, зумовленою інтеграційними та глобалізаційними процесами, розширенням ролі і функцій учителя у суспільстві. Модернізація системи педагогічної освіти в Україні передбачає приведення національної системи освіти у відповідність зі світовими кваліфікаційними вимогами, подальший розвиток різнорівневої вищої та післядипломної освіти, пошук альтернативних шляхів здобуття професійної кваліфікації у сфері педагогічної діяльності, підвищення ролі професійних об'єднань педагогів у реалізації завдань професійного зростання.

Перспективи подальших розвідок. Зважаючи на актуальність проблеми модернізації системи педагогічної освіти України, вважаємо за доцільне вивчати прогресивний зарубіжний досвід щодо відповідності національної педагогічної системи освіти світовим вимогам.

Література

1. Болонський процес у фактах і документах (Сорбонна–Болонья–Саламанка–Прага–Берлін) / [упоряд. М. Ф. Степко, Я. Я. Болубаш, В. Д. Шинкарук та ін.] – Тернопіль : Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003. – 52 с.
2. Впровадження Болонського процесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.osvita.org.ua/bologna/vprov/>>.
3. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003—2004 років) / За редакцією В. Г. Кременя. – К., 2003. – С. 15–16.

4. Степаненко В. В., Чорнуха Н. М. Чи потрібні Україні євростандарти освіти? [Електронний ресурс] / В. В. Степаненко, Н. М. Чорнуха. – Режим доступу: <<http://www.osvita.org.ua/bologna/vprov/articles/04.html>>.

5. Le Processus de Bologne: prochaine étape, Bergen en 2005. [Électronique un moyen]. – Un mode un accès: <http://www.ec.europa.eu/education/policies/educ/bologna/bologna_fr.html>.

О. Ю. ПРИШЛЯК, канд. пед. наук, ассистент
Тернопольский национальный педагогический университет
имени Владимира Гнатюка, МОН Украины
ул. М.Кривоноса 2, г. Тернополь, 46027, Украина
pol_vira@mail.ru

УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ ПЕДАГОГОВ УКРАИНЫ В КОНТЕКСТЕ ПРОГРЕССИВНЫХ ИДЕЙ ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА

***Аннотация.** Раскрыта сущность совершенствования профессиональной подготовки педагогов в Украине, обусловленного повышением требований к профессиональной деятельности педагогов и педагогическому образованию в Украине. Охарактеризованы возможные пути совершенствования педагогического образования в Украине в контексте прогрессивных идей зарубежного опыта: соответствия педагогического образования международным стандартам; дальнейшего совершенствования допрофессионального, разновозрастного профессионального и последипломного образования; повышения роли профессиональных объединений педагогов в реализации заданий профессионального развития.*

Ключевые слова: педагоги, профессиональная подготовка педагогов, международные стандарты педагогического образования, совершенствование педагогического образования, прогрессивные идеи зарубежного опыта, профессиональное развитие.

O. YU. PRYSHLYAK, PhD (pedagogical sciences), assistant lecturer
Ternopil National Volodymyr Hnatyuk Pedagogical University
Ministry of Education and Science of Ukraine
2 M. Kryvonosa Str., Ternopil, 46027, Ukraine
pol_vira@mail.ru

IMPROVEMENT OF UKRAINIAN TEACHERS' PROFESSIONAL TRAINING IN THE CONTEXT OF PROGRESSIVE IDEAS OF FOREIGN EXPERIENCE

***Abstract.** The essence of teachers' professional training perfection in Ukraine has been exposed. It has been determined that this perfection is predefined by the increase of requirements to professional activity of teachers and pedagogical education in Ukraine. Possible ways of pedagogical education perfection in Ukraine have been described in the context of progressive ideas of foreign experience: accordance of pedagogical education*

with the international standards; further perfection of pre-professional, different age professional and post-diploma education; an increase of teachers' professional associations role in realization of professional development tasks.

The feasibility and necessity of reform and modernization of teacher education in Ukraine at the beginning of the 21st century has been revealed. It has been proved that these processes are an objective necessity and reality, which are defined as the integration and globalization processes, extension and complexity of a teacher's role and functions in the society and in the presence of a number of conflicts between continuing increase in the demands of society to the level of professional competence of teachers in the new socio-economic conditions, complications of their roles and responsibilities under current conditions and the actual level of their commitment to their implementation in a dynamic social development. It has been defined that the modernization of education in Ukraine in the context of the progressive ideas of international experience includes bringing the national education system in the line with international qualifications, further development of different levels of higher and postgraduate education, finding alternative ways of acquiring professional qualification in teaching activities.

Keywords: teachers, professional training, professional training of teachers, international standards of pedagogical education, perfection of pedagogical education, progressive ideas of foreign experience, professional development.

Bibliography

1. ECTS in facts and documents (Sorbonne-Bologna-Prague-Salamanca-Berlin) / [uporiad. M. F. Stepko, Ya. Ya. Boliubash, V. D. Shynkaruk ta in.] – Ternopil: Vyd-vo TDPU im. V. Hnatiuka, 2003. – 52 s.
2. Introduction of ECTS. [Electronic resource]. – Mode of access : 11.10.2006 : <<http://www.osvita.org.ua/bologna/vprov/>> – Zahol. z ekranu. – Mova ukr.
3. Stepanenko V. V., Chornukha N. M. Does Ukraine need European standards of education? [Electronic resource]. – Mode of access : 08.10.2007 : <<http://www.osvita.org.ua/bologna/vprov/articles/04.html>> – Zahol. z ekranu. – Mova ukr.
4. Le Processus de Bologne: prochaine étape, Bergen en 2005. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : 20.10.2006 : <http://www.ec.europa.eu/education/policies/educ/bologna/bologna_fr.html> – Загол. з екрану. – Мова фр.